

155. Perjantaina 14 päivänä joulukuuta 1990

kello 18.15

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotukset laiksi yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi 5375

Hallituksen esitys n:o 88
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24
Suuren valiokunnan mietintö n:o 282

Ainoa käsittely:

2) Ehdotus Jugoslavian kehitysrahastoa koskevan Euroopan vapaa-kauppaliiton neuvoston päätöksen eräiden määräysten hyväksymisestä 5383

Hallituksen esitys n:o 177
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17

Ensimmäinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi Euroopan jälleensuunnittelus- ja kehityspankin perustamisesta koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 5384

Hallituksen esitys n:o 240
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18

Siv.
4) Ehdotus laiksi Puolan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja niiden vastavuoroista suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 5384

Hallituksen esitys n:o 297
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 19

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Hetemäki-Olander.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuu ed.
Mattila.

Ilmoitusasia:

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Suuren valiokunnan jäsenille ilmoitetaan, että suuri valiokunta kokoontuu välittömästi tämän täysistunnon päätyttyä. Lisäksi puheenjohtaja pyysi ilmoittamaan, että kaikkien läsnäolo kokouksessa on välttämätön.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 88
 Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24
 Suuren valiokunnan mietintö n:o 282

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 282. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Aivan muutama sana tähän asiaan, joka minulle ei ole kaikkein tutuimpia siinä mielessä, etten kuulu edes sivistysvaliokuntaan, mutta siinä on tuttuja aineksia, ja haluan siksi käyttää puheenvuoron.

Vaihtoehtokouluthan ovat kunnallista koulujärjestelmää täydentäviä kouluja, ja on hyvä, että tästä asiasta keskustellaan ja lainsäädäntöä parannetaan vaihtoehtokoulujen suuntaan. Tiedämme, että peruskoulussa on omat vahvuutensa, mutta siellä on myös runsaasti ongelmia. Oma kokemukseni on, että peruskoulun kehittämisessä kaikki ei ole mennyt toivotulla tavalla. En osaa ottaa kantaa, missä perimmäiset syyt ovat.

Ylipäänsä julkisen puolen palveluissa on tämän päivän Suomessa arvosteltavaa. Itse edustan julkista terveydenhuoltoa ja tiedän, että siitäkin käydään voimakasta kriittistä keskustelua, samoin sosiaalitoimen toteutustakin arvostellaan hyvin yleisesti. Mutta lasten ja nuorten perusopetus on erityisen tärkeä asia. Sen vuoksi asiaan tulee paneutua huolella.

Oma kantani koulujärjestelmiin on se, että kannatan hyvää peruskoulua. Tämä on selkeästi paras järjestelmä, tasapuolisin järjestelmä Suomessa. Mutta olen kysynyt itseltäni, voisiko vaihtoehtokouluilla olla myönteistä vaikutusta peruskouluun. Kun olen pohjinnut tätä asiaa, olen myös vastannut itselleni, että kyllä.

Nyt lakiesityksen käsittelyssä on tullut ilmeisesti ongelmaksi se, miten laajalti vaihtoehtokouluja voitaisiin Suomeen perustaa. Lakiesityksessä on tehty suhteellisen selvä rajausta steinerkoulujen puolesta. Totean, että se vähäinen, ehkä pintapuolinenkin tuntemus, mitä minulla steinerkoulujärjestelmästä on, puoltaa näiden koulujen laillistamista

Suomessa, mutta uskon samalla kertaa myös muille opetussuunnitelmille perustuville kouluille löytyvän sijaa Suomessa. Viittaan erityisesti ed. Almgrenin puheenvuoroon pohjoismaisista kokemuksista. Kuitenkaan tämä lakiesitys ei suo perustamislupaa kouluille, joiden opetussuunnitelmalla on riittävä uskonnollinen tai eettinen omaleimaisuus ja joiden koulujen toiminta hyödyttää maan opetus- ja kasvatustoimintaa.

Sivistysvaliokunnassa on ollut kuultavana myös ortodoksisen kirkkokunnan edustaja, joka vastalauseen mukaisesti suoraan lainaten on sanonut mm. seuraavaa: ”Meillä kristillisten koulujen asemaa vaihtoehtokouluina ei ole lain valmistelussa mitenkään otettu huomioon.” Edelleen hän on todennut: ”Itse asiassa on täysin suhteetonta lähteä vaihtoehtokouluja koskevassa lakiehdotuksessa siitä, että esimerkiksi tunnustettujen kirkkokuntien oikeuksien asemesta lain perusteluihin kirjattaisiin ainoastaan steinerkoulut.”

Tähän asiantuntijalausuntoon haluan yhtyä. En osaa arvioida, tulisiko yksityisiä ortodoksisia kouluja perustettavaksi Suomeen yhtä tai useampia lähiaikoina tai ei koskaan. Joka tapauksessa voinen todeta, että kirkkokuntamme pienuuden vuoksi se lieenee epätodennäköistä. Mutta suhtautumiseni asiaan on pikemminkin periaatteellinen ja vaihtoehtoisuutta puoltava. Sen vuoksi kannatan vastalauseen mukaista ajatuksen kulkua, joka mietinnössä on esillä. Toisella kansankirkollamme tulisi olla periaatteessa mahdollisuus hoitaa erityistä profiiliaan myös koulutuksellisesti.

Haluan hyvin painokkaasti kuitenkin todeta tässä yhteydessä, että tärkeintä on, että ortodoksinen uskonnonopetus ei vaarannu peruskoulussa, ja toivoisin sen jopa nykyistään kehittyvän.

Arvoisa puhemies! Näillä muutamilla ajatuksilla voin todeta, että ed. Almgrenin allekirjoittamaan vastalauseeseen voi yhtyä siitäkin syystä, että kontrolli vaihtoehtokoulujen perustamiseksi jää varsin tiukaksi. Näille kouluillehan tarvitaan valtioneuvoston perustamislupa ja sen jälkeen vielä kuntien omat sopimukset vaihtoehtokoulujen kanssa, joten en usko tämän järjestelmän hyvin nopeaan laajenemiseen.

Ed. T. Roos: Arvoisa puhemies! Keskustelu ja erityisesti arvostelu, joka kohdistuu

steinerkouluun, on minun niin kuin monen muun kohdalla aika myöhäsyntyistä. Teen sen kuitenkin lähinnä jonkinlaisesta velvollisuudentunnosta evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvana entisenä opettajana.

Steinerkoulu pyrkii peruskoulua korvaavaksi kouluksi. Uudistuva lainsäädäntö edellyttää kuitenkin sopimusta koulun ylläpitäjän ja sijaintikunnan välillä. Nyt on aika kiinnittää huomiota joihinkin keskeisiin kohtiin mm. kyseisen koulun hallinnollisessa rakenteessa ja ideologiassa. Teen sen siltä pohjalta, minkä löysin eräästä eilisestä sanomalehdestä erään arvostamani koulumiehen kirjoittamana.

Ensinnäkin steinerkouluhan perustuu antroposofialle. Se siis hyväksyy ihmisen kasvatuksen ja opetuksen lähtökohdaksi vain yhden ideologian tai uskonnollisen näkökulman. Miten steinerkoulu pystyy varjelemaan ”ideologisen puhtautensa”? Se käy selväksi, kun siteeraan koulumiehen löytämiä kohtia steinerkoulun ohjesääntöluonnoksesta.

11 § käsittelee opettajakuntaa. Siinä sanotaan näin: ”Koulussa on yleisopettajakunta ja sisäinen opettajakunta. Yleisopettajakuntaan kuuluvat jäseninä kaikki koulun vakinaiset opettajat sekä väliaikaiset opettajat, viransijaisina toimivat ja tuntiopettajat. Sisäinen opettajakunta, joka ottaa anomuksesta jäsenikseen ne opettajat, jotka haluavat tämän ohjesäännön hengessä vastata koulun periaatteista ja kehityksestä, vastaa opettajakunnan yhdessä tekemistä päätöksistä. Lisäksi koulussa voi olla terapiatoimintaa johtamaan palkattu lääkäri.”

Opettajakunnan tehtävistä siellä sanotaan mm. näin: ”Opettajakunnan tehtäviin kuuluu ottaa toimeen ja erottaa opettajat sekä opetuksen, kasvatuksen ja oppilashuollon alan henkilöt, käyttää kurinpitovaltaa äsken luetussa kohdassa mainittuihin toimenhaltijoihin ja toimihenkilöihin.”

Lisäksi mainittakoon, että kaksi kolmasosaa opettajakokouksessa olevista jäsenistä voi erottaa työtoverinsa. Näin sanotaan ohjesäännön 14 §:ssä.

On syytä nyt kysyä, mitä tapahtuu opettajalle tai oppilaalle, joka alkaa epäillä antroposofian perusteita. Ohjataanko hänet terapialääkärille ”parannettavaksi” vai aletaanko epäillä antroposofian aukottomuutta totalitaarisena ideologiana? Lisäksi tietysti pitäisi pohtia myös sitä, onko oikein ja

länsimaisten periaatteiden mukaista, että kunnan varoja käytetään oppilaitokseen, jonka työntekijät valvovat omien kollegojensa ja oppilaidensa ideologista puhtautta.

Toisaalta, kun luin valiokunnan kannanotot, totesin, että eihän tilanne tietysti välttämättä näin paha ole eikä se lainkaan mukaan ole. Valiokunta ”edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että myös peruskoulujärjestelmän sisällä kehitetään mahdollisuuksia suorittaa pedagogisia kokeiluja ja ottaa käyttöön vaihtoehtoisia pedagogiikoita”. Tämän valiokunnan sanan toivoisi muuttuvan lihaksi jo senkin takia, että on täysin varmaa, että steinerkouluakin niin kuin muut kovasti peruskoulusta poikkeavat pedagogikat aivan varmasti epäonnistuvat opetus- ja kasvatustyössään. Kuka sitten paikkakunnalla korjaa virheet? Se jää peruskoulun tehtäväksi.

Koulumies lopulta kirjoittaa sanat, jotka puheenvuoroni lopuksi siteeraan. Hän sanoo näin: ”Annettakoon kaikkien kukkien kukkia, mutta maksakoot itse lastensa koulutuksen ne vanhemmat, joille ei kelpaa nykyinen varsin korkeatasoinen kunnallinen peruskoulu ja lukio.”

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. T. Roosin kannanotto oli peruskoulua puoltava ja vähän epäilevä steinerkoulujärjestelmää kohtaan, mikäli se on ainoana vaihtoehtona kunnassa. Ihmettelen kuitenkin sitä, että sosialidemokraatit ovat tavallaan liukkaalla jäällä eivätkä näytä julkisesti ja tomerasti ottavan kantaa peruskoulun konkreettisen kehittämisen suhteen. Toivoisinkin, että kun meillä on koulutuspoliittisen tilan tienhaara olemassa ihan selvästi rinnakkaiskoulujärjestelmän avaamisen, eiväntekemisen tai raottamisen suhteen, vanhat vahvat puolueet tekisivät selvät linjanvedot koulutuspolitiikassa ja päästäisiin 90-lukua selkiyttämään.

Minä en nimittäin usko, että nyt annettu laki on pitkäaikainen, koska meillä ikäluokka on 50 000—60 000 tässä maassa ja nyt tehdään tuhannelle steinerkoulun piirissä olevalle lapselle laki ja heillä ennestään on jo yksi lakisuoja, varsinainen steinerkoululaki, ja ehkä jää vielä ns. viljejä steinerkouluja, jotka eivät saa sopimuksia aikaan, eli on kolmenlaista lakisuoja tuuhalle oppilaalle. On kovot paineet täältä kristillisten ja

muiden tahojen osalta saada myös kielikoulut, jotka ed. Almgren otti esille.

Ministeriö lähiaikoina ja jatkossa joutuu vetämään linjaa, kuinka paljon yksityiskouluja sallitaan ja mitkä ovat periaatteet. Jotta siihen päästäisiin, tietenkin olisi äärimmäisen tärkeätä, että puolueilla olisi selvät koulutuspoliittiset kannanotot ja myös toimittaisiin määrätietoisesti niiden suuntaan. Tiukkuus peruskoulun sisällä ja ammatillisen puolen sisällä johtaa eittämättä yksityiskoulujen avautumiseen molemmilla puolilla.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen puolue on viimeisen päälle peruskoulu puolue. Juuri sen takia sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on tukemassa hallituksen esitystä, koska sillä estetään rinnakkaiskoulujärjestelmän syntyminen. Koska hallituksessa enemmistö oli laajemman rinnakkaiskoulujärjestelmän ja laajemman vaihtoehtokoulujärjestelmän kannalla, me katsoimme, että kun politiikan pitäisi olla mahdollisuuksien taitamista, kompromissin hyväksyminen tukee peruskoulua sallimalla kyseisen pedagogisesti jo tunnustetun vaihtoehdon. Minusta hyvin monet uudistushankkeet ja myönteiset viime aikojen kehityspyrkimykset, joita peruskoulun sisällä on ilmennyt, ovat hyvin pitkälle olleetkin erilaisten vaihtoehtopedagogioitten siementämiä.

On aivan oikea linja se, mitä sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tukee ja ajaa, että peruskoulun sisällä pitää antaa kaikkien kukkien kukkia ja toteuttaa siellä erilaisia pedagogioita, mutta on myös tärkeä asia se, että hyväksytään pitkään Suomessa ollut steinerpedagogia.

Ne kauhukuvat, joita ed. Timo Roos maalasi antroposofiasta, saattavat joissakin yksityiskohdissa pitää paikkansa, mutta ainakaan niissä steinerkouluissa, joihin itse olen tutustunut, ei ole havaittavissa ideologian väärinkäyttöä. Samalla tavalla asia on kuin peruskoulun sisälläkin: Minä tiedän, että Pohjois-Suomessa on ankaria lestadiolaisia vaihtoehtokouluja peruskoulun sisällä, eikä sielläkään ole ihan helppo olla muun kuin lestadiolaisen kodin lapsen.

Ed. Mattila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. T. Roosin puheenvuoron johdosta: Ei voida ajatella, että vain steinerkoulussa olisi jokin ideologia ja meidän nykyinen peruskoulumme olisi ideologisesti neutraali. Nykyisessä peruskoulussakin on ideologia. Voi ajatella, että se on enemmistön ideologia ja että steinerkoulun ideologia on vähemmistön ideologia. Se ei kuitenkaan osoita sitä, että enemmistön ideologia olisi välttämättä oikea ja vähemmistön olisi väärä. Minusta on hyvä, että on vaihtoehtoja.

Jos vihjaillaan, että oppilaita tai opettajia erotettaisiin silloin, jos nämä yhtäkkiä alkavat epäillä antroposofian perusteita, minusta silloin pitää osoittaa ainakin yksi konkreettinen tapaus, jossa näin olisi tapahtunut. Jos näin ei ole tapahtunut, jos ei voida osoittaa yhtäkään konkreettista tapausta, silloin tällaiset vihjailut pitää jättää myös sikseen.

Jos sanotaan, että antaa kaikkien kukkien kukkia, silloin pitää myös kaikkien kukkien lannoitus ja kastelu maksaa samalla tavalla eikä lähteä siitä, että kaikki saavat kukkia mutta vain joitakin lannoitetaan, ed. T. Roos.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. T. Roosille muutama näkökohta. Ensinnäkin viime vuodet ne tuhat lasta, jotka ovat olleet yksityisissä kannatusyhdistysten ylläpitämissä steinerkouluissa, ovat säästäneet huikean määrän yhteiskunnan varoja. Nytkin heihin satsattaisiin vain korkeintaan se sama määrä, minkä peruskoulun käyvä lapsi osakseen saa, siis ei mitään ylimääräistä.

Olisin toivonut, että ed. T. Roos olisi esittänyt esimerkiksi kolmesta valtion steinerkoulusta yhdenkään esimerkin, että peruskoulu on joutunut paikkaamaan, siis että homma on mennyt niin poskelleen, että on jouduttu siirtämään koulun oppilaat tai jonkin luokan oppilaat peruskouluun niin, että homma olisi sitten hoidettu siellä. Tällaista esimerkkiä ei varmuudella ole.

Sitten hyvin mielenkiintoinen ulottuvuus antroposofiaan. Henkilökohtaisen kokemuksen perusteella täytyy sanoa, kun Oulun steinerkouluu hyvin tunnen, että se on epäonnistunut antroposofiassa totaalisesti, jos se on ollut tavoitteena, koska sillä ei ole systeemissä miltään muilta osilta kuin peda-

gogiassa ihmiskäsityksen muovautumisen kannalta merkitystä, ei miltään muulta kannalta. Lisäksi minä koen asian kasvatustieteellisesti erittäin haastavana ja toivon erittäin hyvän yhteistyön jatkuvan kasvatustieteellisen tiedekunnan kanssa.

Ed. Hacklin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva lakiesitys on aika tiukkaan niputettu paketti ja kompromissin tulos, niin kuin täällä on jo todettu. Sen yksi tarkoitus on saada ns. villien steinerkoulujen asema järjestetyksi, mutta samalla se tarjoaa mahdollisuuden perustaa myös muihin kansainvälisiin pedagogisiin järjestelmiin perustuvia vaihtoehtokouluja, esimerkiksi montessori- ja freinetkouluja, joiden menetelmien mukaan tällä hetkellä toimitaan jonkin verran peruskoulun sisällä. Mutta asiantuntijat ovat todenneet, että he pitävät hyvin mahdollisena perustaa myös tällaisia kouluja.

Omasta puolestani näen steinerkoulut nimenomaan pedagogisena järjestelmänä, ja käsittäkseni useimmat vanhemmat myös ajattelevat steinerkouluja pedagogisena vaihtoehtona eikä muuna. Hyvin vähän on tullut kommentteja, oikeastaan minulle ei ollenkaan, antroposofiasta. Tässä yhteydessä haluaisin muistuttaa, että peruskoulun sisällä toki myös opettajilla on erilaisia näkemyksiä ja vakaumuksia eikä kukaan siihen halua puuttua eikä ole oikeuttakaan. Samaten steinerkouluissa vain osalla opettajista on syvä antroposofinen näkemys.

Haluaisin vielä todeta, että meidän peruskoulussamme molemmat kansankirkkomme ovat edustettuina. Uskonnon opetus on pakollista ja tunnustuksellista. Siinä mielessä emme halunneet laajentaa tätä lakia emmekä halua luoda peruskoululle laajaa rinnakkais- ta koulujärjestelmää.

Ed. Ryyänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin oikeastaan yhtyä ed. Jaakonsaaren puheenvuoroon. Olin siitä iloinen, koska hän siinä niin voimakkaasti puolusti peruskoulua mutta samalla myös pedagogisten vaihtoehtojen rikastuttavaa vaikutusta. Tähän sivistysvaliokunta on tämän lakiesityksen hyväksyessään, tämän hallitun, aika tiukasti rajatun kompromissiesityksen hyväksyessään, pyrkinyt.

Minäkin haluaisin korostaa vastapainona sille, mitä täällä on puhuttu antroposofiasta ja keskitytty aika paljon siihen, nimenomaan steinerpedagogiikan myönteisiä puolia. Kuulimme valiokunnassa myös tutkijan arvioita tästä, ja monista muistakin yhteyksistä tiedän, että pedagogia korostaa omatoimisuutta ja luovuutta ja käyttää taideaineita persoonallisen kasvun tukena ja korostaa myös voimakkaasti yhteistyötä ja sosiaalisuutta, ja ne ovat niitä tavoitteita, joita me pidämme tärkeänä peruskoulussa. Siksi minä toivon, että nämä asiat tuotaisiin myös näiden vaihtoehtokoulujen voimakkaan yhteistyön kautta peruskoulun sisälle, niin kuin tietystä määrin on tuotukin, ja niin kuin nämä muut tunnetut kansainväliset pedagogiat — montessori- ja freinetpedagogiikka — ovat tuomassa omilla luokillaan.

Näen hyvin suurena vaaran, että me laajennamme voimakkaasti yksityiskoulujärjestelmää, jos me myönnymme monien eri suuntien vaatimukseen, koska silloin voimavarat ja tällainen innovatiivinen kyvykkyys, joka tarvittaisiin kipeästi peruskoulun sisällä, siirtyy yksityiskouluihin. Siksi on tärkeää turvata resurssit peruskoulun sisällölliseen kehittämiseen ja rohkaista siellä kokeiluja, tehdä yhteistyötä.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jaakonsaari on periaatteessa oikeassa, ja varmaan teidän puolueohjelmassanne on näin kirjattu, mutta teot ovat liian vähäiset, ja siitä johtuvat ne yhteiskunnalliset paineet, että meillä peruskoulua ei ole kehitetty. Kun te nyt olette hallituksessa ja teillä on vielä tavattoman hyvä vaikutusvalta kouluhallituksen pääjohtajan kautta ajaa näitä ideologisia tavoitteita, ihmettelen, että vaikka kouluhallitus on kaksi kertaa esittänyt tuntijaon muutosta ja työryhmän perustamista peruskoulun kehittämistä varten, ei kuitenkaan ministeriössä ole viety loppuun näitä kouluhallituksen esityksiä, jotka ovat niin kuin hätähuutoja tähän yhteiskunnalliseen tilaukseen, kun veronmaksajat ovat tyytymättömiä jäykkään peruskouluun. Keskusta on ehdottomasti peruskoulun kehittämisen kannalla. Me olemme ottaneet siitä ryhmäpäätöksen vielä tälle syksyllekin, ja se on meidän kantamme.

Toinen asia, mitä sosialidemokraatit saisivat valtiovarainministerinsä kautta ajaa, on

resurssikysymys: tuntikehykseen lisää rahaa ja opettajapulain poistamiseen, että poikkeuskoulutusta voitaisiin lisätä. Se on kovin vähäistä, mitä sitä on voitu viime vuosina lisätä, ja pula sen kuin lisääntyy.

Vastuu on hallituksella siitä, kuinka suuret paineet jatkossa tulee olemaan yksityiskoulujen perustamisen suuntaan, ja tässä suhteessa pitää myös nämä yhteiskunnalliset signaalit ottaa riittävän vakavasti ja kiirehtiä peruskoulun kehittämiseen konkreettisia toimia.

Totean myös sen, että teillä oli mahdollisuus tulla mukaan komiteapöytäkoulutuspoliittisen selonteon yhteydessä, ja teidän ryhmäpuheenvuorossanne se keväällä oli. Sitten te kuitenkin painoitte punaista nappia. Mutta selonteossa on kuitenkin kirjattu yksimielisesti valiokunnan mietinnön pohjalta, että joko työryhmä tai komitea pantaisiin toimeen, ja te olitte siinä mukana, ja minä toivon, että viette sen nyt loppuun saakka ja vielä tämän hallituksen aikana pannaan peruskoulua kehittävä työryhmä pystyyn.

Ed. T. Roos (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aikanaan tässä salissa on säädetty peruskoululait ja perustettu tähän maahan peruskoulujärjestelmä — peruskoulu. Ei liene siis sopimatonta puolustaa sitä järjestelmää. Teen sen siksikin, ja vastaan tässä nyt vähän ed. Rengolle, että kun syytettiin, että sosialidemokraatit lopettivat kansakoulun, niin päätin tässä sitä syntyä sitten korvata ainakin kehumalla peruskoulua. Se on varsin helppoa senkin jälkeen, mitä kantoja valiokunta on ottanut. Minä olen samaa mieltä, että peruskoulua pitää kehittää, ja tämä antaisi mainion tilaisuuden ja mahdollisuuden, vaikka koulumaailmaan ei niin kovin hyvin kilpailu sovi. Mutta tämän jälkeen näyttää olevan niin, että voidakseen näyttää olevansa parempi kuin nämä vaihtoehtokoulu peruskoulunkin tulee tähänastista voimakkaammin kehittää ja kehittyä.

Mitä tulee vaatimuksiin, että pitäisi esittää jokin yksityistapaus, niin siihen halpaan en suostu menemään. Siinä tapauksessa joutuisin kertomaan niitä kokonaisen leegion satojentuhansien oppilaiden peruskoulusta, jos niitä halutaan löytää tuhannen oppilaan steinerkoulusta. Niitä aivan varmasti löytyy tästä eteenpäin, koska tässähän oli kysymys

mahdollisuuksista, ei olleista tapauksista. Silloin, kun olin kansakoulunopettaja, minulla oli yksi oppilas steinerkoulusta tullut, enkä sen tapauksen pohjalta suinkaan halua mitään johtopäätöstä vetää, vaikka jouduinkin pojan pudottamaan yhtä luokkaa alemmas, jotta hän olisi oppinut lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan niin kuin silloiset luokkatoverinsa.

Ed. Almgren: Arvoisa puhemies! Valiokunnassahan kävi selvästi ilmi, että kouluhallituksen ja kouluhallituksen pääjohtajan kanta on se, mitä minä olen tässä salissa edustanut. Hän on ilmoittanut selkeästi, että sellaisena kuin nyt ollaan viemässä läpi tämä laki, se ei ole oikea eikä oikeudenmukainen.

Arvoisa puhemies! Olen aikaisemmassa keskusteluvaiheessa selkeästi osoittanut, miten nykyinen lainsäädäntö ei kohtele oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti vieraskielisiä yksityiskouluja, eräitä toiminnassa olevia kristillisiä kouluja. Olen myös esittänyt ortodoksisen kirkkokunnan valiokunnassa vierailleen edustajan selkeät kannanotot siitä, miten heidän näkökulmastaan laki pitäisi kirjoittaa.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintöön olen kirjoittanut vastalauseen, joka lähtee siltä pohjalta, että koulun opetus perustuu kasvatusopilliseen järjestelmään, jota peruskoulu ei voida riittävästi edustavan, ja toisaalta, että koulun opetussuunnitelmalla on riittävä uskonnollinen tai eettinen omaleimaisuus. Näissä kahdessa kohdassa olen eri mieltä valiokunnan enemmistön ja myöskin hallituksen kanssa. Olen kirjannut sen vastalauseeseen.

Ehdotan, että toisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseessa oleva lakiehdotus.

Ed. Moilanen: Arvoisa puhemies! Ensisiksi kannatan ed. Almgrenin tekemää ehdotusta käsittelyn pohjasta.

Tässä asiassa olisi nyt perusteltu noudattaa pohjoismaista käytäntöä. Muissa Pohjoismaissa vaihtoehdot hyväksytään koulujärjestelmässä ja suodaan mahdollisuudet vaihtoehtokouluille myös taloudellisesti.

Sosialidemokraatit totesivat olevansa viimeisen päälle peruskoulupuoluelaisia. Näinhän ei ole, vaan he suovat yhden vaihtoehdon, sen sijaan sosialidemokraatit osoittau-

tuvat tässä asiassa epätasa-arvon ja yhdenvertaisen kohtelun vastaiseksi puolueeksi, koska antavat valtionavun vain yhdelle suuntaukselle.

Kokoomus puolestaan on tähän asti korostanut vaihtoehtojen tärkeätä merkitystä myös kouluopetuksessa, mutta nyt heidän linjansa näkyy muuttuneen. Tämä on erittäin valitettavaa. Kun me kaikkialla muutoin korostamme vaihtoehtoja ja valinnan vapautta niin yksilöille kuin perheillekin, niin on todella hämmästyttävää ja outoa, että tässä asiassa päinvastoin noudatetaan hyvin jyrkkää yhden linjan periaatetta. Se ei ole mitenkään sopusoinnussa sen yleisen suuntauksen kanssa, mitä meillä tänä päivänä muutoin lainsäädännössä on, ja tämä on selkeä osoitus tarkoitushakuisuudesta.

Ed. Kalliomäki: Arvoisa puhemies! Koulutusjärjestelmän kehittäminen on itse asiassa tämän yhteiskunnan vuosikymmenen haastajia. Siinä helposti käy niin, että peruskoulu, sen sisältö ja koko peruskoulun kehittäminen, jää keskiasteen ja korkeamman asteen kehittämisen jalkoihin. Kyse on hyvin pitkälti taloudellisista voimavaroista, joista vain osa massiiviseen peruskouluun sittenkin voidaan kohdistaa. Sen tähden olisi tärkeätä ja on itse asiassa välttämätöntä, että vaihtoehtoisuus peruskoulutuksenkin osalta toteutuu peruskoulussa. Sen pitää toteutua huomattavasti paremmin kuin tänä päivänä tapahtuu. Peruskoulu on todella suurten haasteiden edessä. Eduskunnan tehtävä on kiinnittää siihen myöskin poikkeuksellista huomiota, kuten se on kiinnittänyt nuorisasteeseen ja ammattikorkeakoulumahdollisuuteen.

Minusta tämä lakiesitys ei kuitenkaan erityisemmin ole ongelma peruskoulunkaan vaihtoehtoisuuden toteutumiselle sen vuoksi, että siinä kyetään rajaamaan kuitenkin tämä varsin pieneksi kokeilutapahtumaksi, tietysti yksiköksi, josta on otettavissa kaikki kokemukset, hyvät ja pahat, huomioon ja pyritävä niitä hyödyntämään myöskin peruskoulun vaihtoehtoisuuden tasolla. Steinerkoulussa ei mikään Rudolf Steinerin astraalifilosofia toteudu. Minusta se on kohtuullisen myönteisesti käytännön pedagogiikkaa toteuttava kokeilukoulu.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Tästä keskustelusta on selvästi käynyt ilmi se ideo-

loginen näkemys, joka sosialidemokraateilla on, eli se, että yksityisiä peruskoulun ulkopuolella olevia kouluja ei kannateta.

Tampereella on steinerkoulu hakenut kaksiluokkasarjaisuutta monena vuonna ja aina se hanke on kaatunut siihen, että vasemmisto ei hyväksy koulun laajentamista, vaikka kymmenet tai sadat oppilaat hakeutuvat tähän kouluun. Sosialidemokraateilla on se näkemys, että he tietävät paremmin sen, mikä on lapsille hyvä ja mikä perheitten tulee valita. He eivät ole hyväksyneet tätä hake-musta, ja Tampereen kaupunki ei ole siitä syystä ollut tukemassa tämän koulun laajentamista.

Tässä esityksessä todetaan, että kunnan ja koulun ylläpitäjän välinen sopimus on tehtävä, jotta tällainen koulu voi toimia. En tiedä, onko tässä laissa turvattu se, että tällainen sopimus ilman muuta tehdään. Yleensähan sopimus edellyttää, että ollaan yksimielisiä. Ainakin Tampereen näkökulmasta vasem-miston vastustus koulun laajentamiselle on niin kova, että tuskin tämäkään laki parantaa tilannetta. Minä toivon, että ylipäätään voitaisiin Suomessa kehittää yksityisiä kouluja ja antaa kaikki tuki ja mahdollisuudet myös peruskoulun rinnakkaisille kouluille.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Ed. Kalliomäki kiinnitti huomiota peruskoulun kehittämiseen ja vaihtoehtoisten pedagogiikkojen mahdollisuuteen peruskoulun sisällä. Korostan sitä, että valiokunta on halunnut nimenomaan tätä asiaa korostaa omassa mietinnössään ja toteaa, että hallituksen tulee huolehtia siitä, että myös peruskoulujärjestelmän sisällä kehitetään mahdollisuuksia suorittaa pedagogisia kokeiluja ja ottaa käyttöön vaihtoehtoisia pedagogiikoita. Näitä tulee voida soveltaa sekä luokka-, oppiaine- että koulukohtaisesti. Tämä kaikki on mietinnössä sanottu, ja se on erittäin hyvä asia.

Ed. Tainalle on ehkä mahdollisuus tässä myös todeta, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kannattaa käsittelyssä olevaa lakiesitystä, jolla steinerkouluille mahdollistetaan se, että ne voivat täydentää peruskoulun opetusta. Olemme tätä mieltä nimenomaan sen tähden, että steinerkouluilla on osoitet-tavana tiettyjä myönteisiä tuloksia opetustoi-minnastaan, juuri sellaisia tuloksia, joihin peruskoulunkin tulee kiivaasti ryhtyä pyrki-mään. Ed. Ryyänen jo puheenvuorossaan

kertoi, minkälaisia tuloksia siellä on saavutettu. Mielestämme reunaehdot, jotka tässä laissa ovat, ovat myös hyvät ja kannatettavat. Tällä ei synnytetä rinnakkaiskoulujärjestelmää, mutta steinerkouluille annetaan mahdollisuus toimia tässä maassa.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Ed. Kalliomäki puheenvuorossaan näki vaarattomaksi vaihtoehtokoululakiesityksen, joka nyt on menemässä läpi, ja totesi, että siellä reunaehtojakin on. Huomautan, että lukion reunaehdot ovat löysemmät. Siinä tarvitaan vain valtioneuvoston lupa, ja lukioihin voi kuulua myös peruskoululuokkia, eli sisäkautta kipataan tavallaan peruskouluun sisälle. Tarkoittaako tämä nyt sitä, että sosialidemokraatit ajavat nuorisosteelle 13-vuotista yleiskoulua ja hyväksyvät yksityiset lukiot jatkossa? En ole täysin vakuuttunut teidän koulutuspoliittisesta taiteilustanne hallituksen kanssa. Mikä se linjanne oikein on?

Ed. Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Ed. Taina kiitettävällä avoimuudella paljasti sen, minkä me sosialidemokraatit hallituksessa olemme torjuneet. Ed. Taina edusti sitä kokoomuslaista näkemystä, että siitä vain rinnakkaiskoulujärjestelmä pystyy, uusia erityislahjakkaiden kouluja, uusia yksityiskouluja. Sitä vastustamme ja torjumme. Herra meidät varjeltiin esimerkiksi Englannin tai USA:n kaltaiselta koulutusjärjestelmältä, josta kaikki asiantuntijat toteavat, että se on yksi tekijä niiden yhteiskuntien suuriin ongelmiin. Sanotaan, että kun jonkun oppilaan kanssa puhuu minuutin, niin huomaa, mistä yhteiskuntaluokasta hän on, koska yhteiskuntaluokka on valinnut myös hänen koulutusuransa ja hänen koko elämänsä. Siksi puolustamme kyllä henkeen ja vereen peruskoulujärjestelmää, mutta emme puolusta niitä rakenteita, koska rakenteet ovat tyhjiä, vaan niitä arvoja, joita koulujärjestelmä edustaa.

Ed. Taina oli huonosti kuunnellut näkemysme. Olemme hallituksen esityksen takana, joka korostaa vaihtoehtoisia pedagogioita peruskoulun sisällä ja joka mahdollistaa steinerpedagogiikan laillisuuden ja luvanvaraisuuden ja mahdollisuuden niille kouluille tulevaisuudessa.

Ed. Hilpelä: Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti todeta ed. Jaakonsaaren puheenvuo-

roon, että ei siihen tarvita välttämättä Herran varjelusta, että meillä ei koulujärjestelmä mene sellaiseksi kuin se on esimerkiksi Englannissa. Meillä on kokonaan erilainen perinne mm. kansanopetuksessa kuin heillä on aikoinaan ollut. Meillä ei ole koskaan ollut luokkayhteiskuntaa niin kuin siellä on ollut. Ei se ole välttämättä pelkästään koulutuksesta johtuvaa, vaan siinä on monta muuta asiaa, jotka ovat tehneet englantilaisesta yhteiskunnasta sellaisen, mitä se on.

Mitä taas tulee ed. Tainan puheenvuoroon, niin ymmärsin hänen puheenvuorostaan vain sen, että hän haluaisi, että Tampereen kaupungissa voitaisiin steinerkoululle antaa toinen luokkasarja, koska siellä on selvästi tarvetta ja oppilaat ja heidän vanhempansa haluaisivat tätä. Siellä on tämä koulu, ja sitä haluttaisiin hieman laajentaa. Tämä ei vielä vie meitä mihinkään täydelliseen rinnakkaiskoulujärjestelmään, näin ymmärtäisin.

Ed. Almgren: Arvoisa puhemies! Olen tähän asti välttänyt ihan tarkoituksellisesti asian poliittisen puolen esiinottamista, mutta se täytyy kuitenkin nyt sanoa. Tilannehan on yksinkertaisesti se, että ei sosialidemokraattiselle puolueelle ollut tämänkään lain antaminen laisinkaan miellyttävä asia. Se on erittäin pitkin hampain läpäissyt teidän seulanne. Se on kylmä totuus.

Toisaalta se kamppailu, jota tämän lain synnyttämisen yhteydessä on käyty, on osoittanut, että toisessa päähallituspuolueessa, kokoomuksessa, olisi haluttu sen kaltainen laajennus, jota olen yrittänyt saada aikaan. Tässä oli se yhteentörmäys ja oli tehtävä tällainen kompromissi. Kompromissi on ollut niin vaikea, että se on selvästi oikein sielun pohjaan asti tehnyt kipeätä erälle edustajille. He ovat sen selkeästi minulle kahdenkeskisissä keskusteluissa ilmoittaneet ja sanoneet, että perustelut, jotka olen esittänyt, ovat oikeudenmukaisia ja niin pitäisi oikeastaan olla, mutta sitten tulee se MUTTA. Se on poliittista arkea, ei sille voi mitään. Mutta aivan yhtä selkeä kuin poliittinen kompromissi, johon nyt olette päätyneet, on tietysti se, että täytyy olla mahdollisuus, ja kiitos, ei kukaan ole sitä mahdollisuutta yrittänyt evätä. Täytyy olla mahdollisuus esittää myös oikeudenmukainen näkökohta erityisesti myös niistä talous-

perusteista, jotka olen selkeästi myös tänään tuonut esille.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Almgren ed. Moilasen kannattamana ehdottanut, että toisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi hyväksytäisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Almgrenin ehdotus hyväksytty.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 13 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 89. (Koneään. 8)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 77, 77 a ja 80 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 50 ja 53 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus Jugoslavian kehitysrahastoa koskevan Euroopan vapaakauppaliiton neuvoston päätöksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 177

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Äskeisen hienon koulutuspoliittisen keskustelun jälkeen tällaisen supistetun kansakoulun miehen ei pitäisi heti avata suutaan, mutta kun olen käynyt entistä ahdasmielisemmäksi ja koska ulkoasiainvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä Jugoslavian kehitysrahastosta antaa siihen oivan aiheen, niin käytän mahdollisuutta lausua siitä muuttaman sanan.

Suomihan osallistuu merkittävässä määrin tämän tyyppisiin rahastoihin sekä Euroopassa että muualla. Erityisesti nyt, kun Itä-Euroopan tilanne on se kuin se on, rahastoihin ja tähän toimintaan sijoitettavat yhteiskunnan varat muodostuvat yhä merkittävämmiksi. Tässäkin on kysymys siitä, että tällaisen rahaston kautta tuetaan Jugoslavian pienten ja keskisuurten yritysten kehittämistä lainoituksen muodossa. Kuitenkin käytännössä kysymys on siitä, että ne markat tulevat jäämään sinne. Sieltä niitä tuskin saadaan koskaan takaisin, ainakaan niille ei saada korkoa.

Niin kuin äsken mainitsin, kun tällainen rahoitustoiminta erityisesti Itä-Euroopan suuntaan on kasvamassa, ulkoasiainvaliokunta — minua viisaammat henkilöt siellä, olen yhtynyt heidän näkemyksiinsä — on kiinnittänyt huomiota nimenomaan tällaisten rahastojen ja Itä- ja Keski-Euroopan taloudellisen avun keskinäiseen tärkeysjärjestykseen. Olen sitä mieltä, että Suomen tulisi tulevaisuudessakin kiinnittää, kun pyytäjiä on joka puolella ja rahaa kuluu joka puolella, huomiota siihen, mihin meidän kannattaa sijoittaa apuamme ja mihin ei. Jugoslaviainkin tapauksessa se on ehkä tarpeellonta. Jos me olemme suopeita joka suuntaan, meidän varamme tulevat tulevaisuudessa loppumaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin perustamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 240
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotus laiksi Puolan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja niiden vastavaroista suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 297
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 19

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 19.30.

Täysistunto lopetetaan kello 19.07.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola